
СЕКЦІЯ 2. МОДЕЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ

УДК 656.13

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ

MATHEMATICAL MODELING TRAFFIC FLOWS

Ігор Мурований, Вадим Селезньов

Луцький національний технічний університет,

м. Луцьк, вул. Львівська 75

Organization and management traffic is one of the urgent problems of modern society. The approaches to building models of traffic flow in cities.

При дослідженнях і проектуванні організації руху береться до уваги опис транспортних потоків математичними методами. Основи математичного моделювання закономірностей дорожнього руху було закладено ще у 1912 р російським ученим, професором Г. Д. Дубеліром. Перша спроба узагальнити математичні дослідження транспортних потоків і представити їх у вигляді самостійного розділу прикладної математики була зроблена Ф. Хейтом. Подальші дослідження і розробки в цій галузі знайшли відображення у працях багатьох зарубіжних учених.

У моделюванні дорожнього руху історично склалось два основні підходи – детерміністичний і імовірнісний (стохастичний). В основі детермінованих моделей лежить функціональна залежність між окремими показниками, наприклад, швидкістю і дистанцією між автомобілями в потоці. При цьому враховується те, що всі автомобілі віддалені один від одного на однакову відстань. Стохастичні моделі відрізняються більшою об'єктивністю. У них транспортний потік розглядається як імовірнісний (випадковий) процес. Наприклад, розподіл часових інтервалів між автомобілями в потоці може прийматися не строго визначеним, а випадковим.

Усі моделі транспортних потоків можна класифікувати за трьома класами: моделі-аналоги, моделі слідування за лідером та імовірнісні моделі. У моделях-аналогах рух транспорту уподібнюється будь-якому фізичному потоку (гідро- і газодинамічні моделі). Ці моделі прийнято називати макроскопічними. Транспортний потік розглядається як течія «рідини» із специфічними властивостями, що утворюється автомобілями, які перебувають у русі (при цьому рух окремих автомобілів не враховується). До фундаментальних характеристик транспортного потоку, якими оперують моделі цієї групи, є:

- густина (кількість автомобілів на одиницю довжини дороги);
- потік (кількість автомобілів, що проходять через деякий перетин дороги за одиницю часу);
- середня швидкість автомобілів в потоці (різна на різних ділянках дороги).

У цій групі розглядаються моделі Гріншилдса, Грінберга, Лайтхила-Уизема, моделі ударних хвиль у транспортному потоці та гідродинамічні моделі першого і другого порядку.

У моделях слідування за лідером рух керованого транспортного засобу певним чином пов'язаний з переміщенням головного автомобіля. Розроблено лінійну і нелінійну моделі слідування за лідером. Вони дуже детальні для аналізу руху у великих транспортних системах,

їх використовують для аналізу характеристик потоку на перетинах, регульованих перехрестях і т.п.

В імовірнісних моделях транспортний потік розглядається як результат взаємодії окремих транспортних засобів на елементах транспортної мережі. У зв'язку з негнучким характером обмежень мережі та масовим характером руху в транспортному потоці виявляються чіткі закономірності формування черг, інтервалів, завантажень по смугах дороги тощо. Ці закономірності мають істотно стохастичний характер.

Останнім часом в дослідженнях транспортних потоків стали застосовувати також міждисциплінарні математичні ідеї, методи і алгоритми нелінійної динаміки. Їх доцільність обґрунтована наявністю в транспортному потоці стійких і нестійких режимів руху, втрат стійкості при зміні умов руху, нелінійного зворотного зв'язку, необхідності у великому числі змінних для адекватного опису системи.

Література:

1. *Lighthill M.J., On kinetic waves II. A theory of traffic flow on crowded roads / M. J. Lighthill, F.R.S. Whitham // Proc. Of the Royal Society ser. A. – 1995. – Vol. 229. – No. 1178. – P. 317 – 345.*
2. *Уизем Дж. Линейные и нелинейные волны; перевод с английского/ Дж. Уизем. – Москва: Мир, 1977. – 624 с.*
3. *Семенов В.В. Математическое моделирование динамики транспортных потоков мегаполиса / В.В. Семенов. - Москва: Институт прикладной математики РАН, 2004. -45 с.*
4. *Брайловский Н.О. Моделирование транспортных систем/ Н.О. Брайловский, Б.И. Грановский. – Москва: Транспорт, 1978. – 125 с.*